

3. Северин Л. І., Северин С. Л., Дудатьєв А. В. Правове забезпечення захисту інформації. Навчальний посібник. – Вінниця: ВНТУ, 2004. – 145 с.
4. Домарев В. В. Безопасность информационных технологий. Системный подход. – К.: ООО «ТИД «ДС», 2004. – 992 с.
5. Ярочкин В. И. Предприниматель и безопасность. Часть I. – М.: «Экспертное бюро», 1994. – 64 с.
6. ДСТУ 3396.1-96. Технічний захист інформації. Порядок проведення робіт. – Введено вперше; Чинний від 1997-07-01. – К.: Держстандарт України, 1997. – 11 с.
7. Типове положення про службу захисту інформації в автоматизованій системі. НД ТЗІ 1.4-001-2000 / Департамент спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України. – К.: ДСТСЗІ СБ України, 2000. – 54 с.
8. Створення комплексів технічного захисту інформації. Атестація комплексів. Загальні положення. НД ТЗІ 2.1-001-2001 / Департамент спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України. – К.: ДСТСЗІ СБ України, 2001. – 7 с.
9. Сущенко В. Д., Смирнов А. М., Коваленко О. І., Смирнов А. А. Організація управління персоналом в органах внутрішніх справ. Монографічне дослідження. – Київ: Національна академія внутрішніх справ України, 1999. – 352 с.

Осін В. В., Академія митної служби України

ЩЕ РАЗ ДО ПИТАННЯ ПРО ІГРОВУ ОСНОВУ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

В статті предпринимается попытка выявить объяснительный потенциал интерпретации политической науки как игры, для чего используется концепция Й. Хёйзинги. Многие факты институциональной жизни политологии оказываются рассмотренными в качестве естественных последствий игровой сущности политической науки.

The attempt to reveal the explaining potential for interpretation the political science as a play is made in the article. J. Huizinga's theory is used. Many facts of the institutional life of this kind are considered as an integral part of political science's play nature.

Опитування, проведене серед членів Американської асоціації політологів в 1961 році, тобто в період їхнього найбільшого – принаймні, з ретроспективної точки зору – оптимізму, зокрема показав,

що 47 % вчених вважають себе і своїх колег необізнаними щодо (справжньої) природи наукового дослідження, причому 9 % не наважились на однозначну відповідь [20, р. 13] ! І це відбувалося в самий розквіт біхевіоральної революції, одним з найважливіших параметрів якої й виступало «прагнення до використання більш строгих методів збору і аналізу інформації» [6, с. 14].

Слід повністю усвідомлювати значущість даного факту: переважна більшість з числа тих, хто професійно займається науковим вивченням політики, відкрито зізнаються у відсутності серйозних підстав свого існування у якості окремої високостатусної групи, що претендує на відповідну частку престижу і влади. І сказане навряд чи може бути проінтерпретоване як тимчасове явище, оскільки і опісля декількох десятиліть політологи також украй негативно оцінювали свої досягнення в цілому і якість статей – зокрема [19, р. 474]. Не мовиться й про показну або помилкову скромність, оскільки легко помітити, що політологам мало цікаві публікації один одного. Про це свідчить і обчислена Р. Гудіном і Х. -Д. Клінгеманном – на основі останньої за часом праці, яка узагальнює підсумки розвитку політичної науки – «тривалість життя» політологічних публікацій, згідно якої «більше половини робіт... були опубліковані впродовж останнього десятиліття, а дві третини – за останні два» [5, с. 52]. І частота згадування авторів в бібліографічних списках: «Переважна більшість авторів (1063, що складає 65,2 %) згадувалися лише один раз» [5, с. 53].

Отже, **проблема**, якій присвячена дана стаття, має декілька рівнів прояву, що відсилають і окремо, і в сукупності до того, що сучасні політологи знову і знову виявляються *неуспішними* у вирішенні задачі, яку кожне покоління, дисципліна або окрема дослідницька група повинні вирішувати в свій особливий, специфічний спосіб. Це завдання сьогодні можна сформулювати так, як це робить російський дослідник А. Зорін: «як перевести своє відчуття від життя, проблем тощо на мову професійних завдань?. За роботою є екзистенціальний і соціальний вибір, поза ним вона не живе» (цит. по [15, с. 152 – 153]).

Інакше кажучи, політична наука – в тій її частини, що стосується задоволеності одних досягненнями інших, оформленими у вигляді робіт, одноманітних по суті і численних за формою, значною мірою виявляється *безглуздою*, оскільки позбавлена, кажучи словами Д. Хапаєвої, свого «екзистенціального і соціального сенсу» [15, с. 152]. Подібне відчуття безглуздя, що протікає на тлі

небаченого (раніше) кількісного зростання всіх параметрів політологічного *, свідчить не просто про *безвідповідальне*, але навіть й про **несерйозне** відношення політологів до власної професії і асоційованих з нею зобов'язань.

Відштовхуючись від того, що подібні риси зазвичай пов'язуються з таким явищем, як гра, **за мету** я ставлю обґрунтування ігрової інтерпретації інституту політичної науки.

Навіть побіжний **огляд літератури** засвідчує, що на раніше згадані факти з інституціонального життя політичної науки, особливої уваги в релевантних працях майже не зверталось. Так, А. Соміт та Дж. Таненхауз щодо вражаючих результатів проведеного у 1961 році опитування лише *констатують*: «Здається, що вони (політологи – О. В.) не надто сильно переймаються обов'язками, що покладаються на них їхньою позицією» [20, р. 18].

Однак подальша концептуалізація встановлених обставин процесу функціонування політології здається вкрай невдалою. Зокрема, за допомогою факторного аналізу автори грукують відповіді респондентів, намагаючись таким чином виокремити ключові (нерозв'язані) проблеми політичної науки. І згадана на самому початку самооцінка політологів про власну необізнаність у (справжній) природі наукового дослідження [20, р. 13], об'єднується з питаннями про наявність консенсусу щодо методів та базових понять [20, р. 23 – 27]. Внаслідок подібного структурування фокус дослідницького інтересу тяжіє до обговорення проблеми «адекватності професії» [20, р. 23 – 25], водночас втрачаючи усі інші конотації: від несерйозності сприйняття вченими своєї професії до усвідомлення її статусу *іншої* реальності стосовно того буття, що по-справжньому зачіпає екзистенцію політолога.

Слід зазначити, що більшість політологів під час досить нечисленних спроб зрозуміти незацікавленість своїх колег результатами праці одне одного також обирали схожу стратегію ігнорування проблеми, щоправда форми останньої могли бути різними. Однією з найпоширеніших виступає схильність зосереджуватись на так званому емпіричному матеріалі, що передбачає уникнення будь-яких широких узагальнень та пояснень.

За приклад в даному випадку може правити вражаюче масштабністю дослідження Е. Ледда-молодшого та С. Ліпсета, присвячене академічному життю соціальних наук США в цілому та політології – зокрема [18]. Зібравши безліч даних, що стосуються

відмінностей між різними групами вчених, автори вкрай обережно поставились до їхньої інтерпретації, і висунута ними «класова теорія інтелектуального радикалізму» [18, с. 125 – 148] своєю самотністю, нетворчим характером та поводом висловлення чи не найкраще підкреслює консервативний вектор обраного напрямку концептуалізації.

Однак найулюбленішим різновидом стратегії уникнення можна вважати навмисну стигматизацію несерйозності та, судячи з усього, відсутності екзистенціального підґрунтя професії політолога у якості начебто нормального явища. Тим самим унікальність явища маскується його звичайністю, а стимулюючий потенціал здивування розчиняється у буденності.

У якості репрезентативних прикладів слід згадати праці Ч. Хайнемана [16], Г. Каріела [17] та Л. Сігельмана [19]. Але якщо перші два схильні до того, аби взагалі не розглядати вищезазначене у якості проблеми, то останній автор, повідомляючи про абсолютну «перевагу» політологів у відсутності ентузіазму щодо власних досягнень, досить несподівано робить висновок про те, що усе це є невід'ємними рисами «нормальної науки» – в тому сенсі, який надав цьому поняттю Т. Кун [19, р. 474].

Таким чином, огляд літератури, вимушено стислий, засвідчує, що дослідники всерйоз не розглядали версію про (переважно) ігровий характер політичної науки, натомість прагнучи усі релевантні факти розглядати як прояв її «нормального» розвитку, що заслуговує насамперед побіжної уваги, проте аж ніяк не здивування та прагнення пояснити.

Теорією, яка, на мій погляд, здатна відповідним чином прийняти до уваги всі виявлені приклади розщеплення славнозвісного *Beruf*, симбіозу професії та покликання, за умовами якого дослідник, за словами М. Вебера, є радше «імпресаріо тієї справи, якій він мав би присвятити себе» [2, с. 711], виступає концепція Й. Гейзінги. І в заключній частині цієї статті я зосереджуся на тих елементах, котрі за визнанням нідерландського вченого, усе ще зберігаються, хоч і слабшають, у сучасній науці [3, с. 230 – 231]. Тільки там, де Й. Гейзінга бачив виродження первинного зв'язку, що передує культурі, я, навпаки, спостерігаю її поверхову трансформацію, котра не змінює суті явища. І в цьому сенсі моє завдання полягає у з'ясуванні дійсного масштабу ігрового елемента політичної науки і розставленні акцентів, які більш відповідають нинішнім уявленням.

Що майже відразу привертає увагу при проведенні паралелей між грою та політологією, так це спостереження Й. Гейзінги, згідно якому наука може «грати всередині обмеженого її методом кола. Так, наприклад, одвічну схильність учених до всілякої систематизації можна пов'язати із потягом до ігрового начала» [3, с. 230]. І раніше, коли наука не ґрунтувалась на досвіді, вона «губилася в безплідному систематизуванні всяких, які тільки можна змислити, понять і якостей», і зараз, коли є спостереження і розрахунок, «навіть аналіз щонайвитонченішого експерименту може бути коли не зманіпульований під час самого його проведення, то «розіграний» в інтересах теорії, яка з нього виводиться» [3, с. 231]. Скажімо, «чи можна бути певним, що свавільний та легковагий вжиток фрейдівської термінології компетентними й некомпетентними людьми не заводять нових психологічних шкіл на манівці?» [3, с. 231].

Іншими словами, йдеться про явище, що все частіше описується, як «нормальна наука». Проте, судячи з усього, Й. Гейзінга недооцінив, і дуже сильно, масштаб повсякденної наукової діяльності. Сьогодні це може показатися дивним, але до появи роботи Т. Куна *Структура наукових революцій* (1962/1969) [9] дослідники зазвичай помилялись щодо поширеності феномену «нормальної науки», її характерних рис і особливого соціально-психологічного підґрунтя. За уваги до цих рис ігрова основа політичної науки стає яснішою.

Так, політична наука в цілому може бути описана як сукупність вельми слабо пов'язаних між собою дослідницьких співтовариств, в рамках кожного з яких проводиться величезне число «езотеричних» (термін, постійно використовуваний Т. Куном при характеристиці «нормальної науки») робіт, а «в основі всякої езотеричності лежить домовленість: ми, втаємничені, умовляємося тлумачити таку й таку річ так і отак; ось так ми цю річ розумітимемо, так захоплюватимемось нею. Сказати б інакше, езотеричність вимагає ігрової спільноти, що окопалася б у своїй власній таємниці» [3, с. 229]. При цьому, езотеричність «нормальної науки», що на думку Т. Куна є «розв'язання головоломок», з погляду психологічного є грою в справжньому сенсі цього слова, бо до неї цілком можна застосувати багато чого з емпірично зафіксованих характеристик цієї, поза всяким сумнівом, парадоксальної поведінки: «Дослідження вже відомого, тренування у вже освоєному, дружня агресивність...» [10, с. 291].

І, за великим рахунком, в даному випадку немає особливої різниці між мистецтвом (до якого й відносилася попередня цитата) і наукою, бо у сфері останньої будь-який «-ізм» також припускає гру в таємне знання, доступне тільки обраним адептам. Але що ж є ставкою в цій грі? Якісь відчутні, матеріальні блага, як мають зазвичай припускати? Престиж чи соціальний статус? Гадаю, що не слід так вже сильно покладатися на економічні або політичні заохочення, тим самим ігноруючи «просто» бажання знати, адже «всяке особливе знання є священна мудрість, езотерична й чудодійна мудрість» [3, с. 123]. А, принаймні, «для архаїчної людини дія і відвага це сила-влада, а знання – це магічна сила-влада» [3, с. 125]. Але чи так вже відрізняються ранні й сучасні «учені» ** один від одного?

Поглянемо ще раз на теорію раціонального вибору. Її супротивники не раз зауважували, що відсутність емпірично адекватної теорії пояснюється, зокрема, невірними відірваними посилками, що підживлюються, здається, лише «партійною лояльністю» [4, с. 322-323]. У відповідь на ці звинувачення, з легкої руки М. Фрідмана, застосовується апологія «неначе» (інша назва «Ф-розворот»): «Насправді важливі і значні гіпотези часто виходять з «припущень», що є жахливо неточними описами реальності, і, взагалі кажучи, чим більш значуща теорія, тим більше неправдоподібні в цьому сенсі її припущення... Щоб бути дійсно важливою... гіпотеза повинна базуватися на помилкових з описової точки зору припущеннях» (цит. за [13, с. 65]).

В цьому відношенні сучасні учені, що вперто дотримуються емпірично неадекватних економічних посилки – «інакше всякий аналіз як економіки, так і політики перетворюється просто на придаток соціології первинних груп» (цит. за [4, с. 323]) – мало чим відрізняються від, припустимо, тих самих піфагорейців або ж будь-якої значної філософської школи (античності). Практично всі вони вважали себе носіями езотеричного знання, винятковість якого базувалася на повсюдному визнанні невірогідності чуттєвого сприйняття реальності та, відповідно, пріоритеті розуму у пізнанні істинного світу. Несумісність уявлень здорового глузду та висновків щодо реальності, отриманих в процесі послідовного застосування розуму, була не тільки причиною численних парадоксів, на кшталт тих, що формулювались Зеноном із Елеї, але також і рушійною силою замкнутості тих, хто понад усе любив мудрість. Підсумком стає поява «філій», сам стиль життя яких підкреслює та

підсилює відірваність від повсякденного життя: жорсткі правила, вельми специфічні проблеми, відсутність видимого захоочення і запекле суперництво.

Проведенню паралелей між грою та політологією потенційно може сприяти і розв'язання проблеми співвідношення науки і тієї «реальності», яку та вивчає. «Розв'язання» – цей зворот я вживаю з огляду на думку Й. Гейзінга. Так, відзначаючи привабливість аналогії між грою і наукою на тій підставі, що остання «є ізольована в межах свого майданчика та ще обставлена суворими правилами власної методології» [3, с. 230], автор відразу висуває і контраргумент: «Ми тоді сказали, що гра обмежена у часі, що вона не має контактів із будь-якою поза ігровою дійсністю і що мету гри становить сама гра... Жодна з цих характеристик не може бути прикладена до науки. Адже наука не лише постійно шукає зв'язків із дійсністю, прагнучи бути корисною, себто *застосовується, прикладається*, – вона постійно намагається виробити універсально істинну картину всієї реальності, себто виступає як чиста наука. Її правила, на відміну від правил науки, не є незмінними на всі часи. Досвід всякчас викриває їхню неадекватність, і вони зазнають змін, тоді як правила гри не можна змінити без того, щоб не зіпсувати самої гри» [3, с. 230].

Проте цілком очевидно, що сам масштаб езотеричної роботи сучасної (політичної) науки був би неможливий без своєрідної автономії останньої від власного «предмету». Прикметник «своєрідна» в попередньому реченні означав ту незалежність політології від політики, що завжди асоціювалася з «достовірною» науковим, дискурсивним і відстороненим пізнанням. І разом з тим – незалежність, що передбачає збереження цілих дисциплін, невдалих в описах і прогнозах, як це відбулося з советологією [1]. Крім того, автономії політичної науки недостатньо для втрати зв'язку політологічних досліджень з (політичною) реальністю, яка виступає гарантом *актуальності*. Водночас мовиться й про *взаємозв'язок*, внаслідок чого політичні теорії виявляються чутливими щодо ідеологічних, економічних та інших факторів [14, с. 35 – 86], часто-густо сприятливих збереженню (консервативної) частини (політичного) статус-кво.

Наслідком такого стану речей є «схильність» політичної науки до утримання дослідників, чий інтереси і здібності не співпадають з потребами відповідного (соціального) інституту. Щодо здібностей, то можна послатися на повну проникливість спостережень книгу

одного з теоретиків еліт Ч. Р. Міллса, що відмітив надзвичайний розрив між главами наукових шкіл і їх послідовниками. Так, «розмовляючи з таким батьком-засновником, завжди маєш справу з досить сильним умом. Але з його молодим співробітником, що пропрацював в бюро три-чотири роки, поговорити про проблеми вивчення сучасного суспільства вам вже не вдасться. Його посада і кар'єра, його честолюбство і самооцінка базуються, головним чином, на заданій перспективі, на вузькопрофесійному жаргоні і наборі методик. Фактично він більше нічого не знає» [11, с. 125]. В цілому, «до дослідницьких установ відбираються не найблисучіші студенти» [11, с. 124], а вже відібрані характеризуються далеко не з кращого боку ***.

Якщо прийняти як вірну оцінку переважної більшості дослідників – бо саме «нормальна наука» концентрує в собі основну масу учених, діяльність яких, «розв'язання головоломок», визначається родоначальниками парадигм, ймовірно, якісно відмінними за здібностями, сфокусованості і захопленості – як тих, що перебувають в «жалюгідному інтелектуальному стані», то значно простіше зрозуміти, що інтереси політологів можуть бути безпосередньо не пов'язані ні з проблемами політики, ні з діяльністю самого інституту політичної науки.

Що стосується інтересів, то можна лише процитувати слова Л. Козера, одного з найяскравіших марксистів минулого століття, присвячені деяким обставинам, що супроводжували «недавній ренесанс марксизму в Америці»: «Тоді як Маркс у всіх своїх роботах підкреслював тісний зв'язок думки і дії, сучасний американський науковий марксизм розвивається тільки на рівні високої теорії. «Праці» багатьох молодих учених, що працюють в руслі марксизму, мають за мету їхню інтеграцію в академічне співтовариство, а не практичні результати. В деяких випадках ці «марксистичні», захоплені пошуком місця роботи в університеті, абсолютно неадекватні» [8, с. 21].

Таким чином, політична наука виявляється настільки автономною, що її «рекрути» можуть бути практично не зв'язані спрямованістю власної екзистенції з її проблемами – ні за інтересами, ні за здібностями. Цей розрив неминуче надає значній частині наукової діяльності несерйозного і агонального характеру, де є і напруга, і радість, і усвідомлення «іншого буття». Однак тим самим передбачається, що політологія, будучи грою, в якійсь мірі безцільна – подібно до будь-якого змагання.

Це пов'язано з тим, що останнє має сенс перш за все для його учасників. «Іншими словами, дія тут починається і кінчається в рамках змагання, і його наслідок не стає життєво необхідною складовою частиною процесів існування групи... Себто, з об'єктивного погляду, результат не має значення для того, що буде після гри» [3, с. 60 – 61].

І цей наслідок не просто відсилає до розриву між індивідуальним благом політологів і благом інституту політичної науки, але й припускає неминучість збереження останнього до тих пір, поки гра виступає у якості явища, що передує культурі в цілому і науці зокрема. Оскільки значущість гри ґрунтується на людській натурі, що має, на думку Й. Гейзінґи, два полюси, вроджені потреби «ритму, гармонії, переміни, чергування, контрасту, кульмінації тощо» і «пошлюблений із цим чуттям... дух, що прагне честі, гідності, вишчості й краси» [3, с. 90], то в найближчому майбутньому не варто чекати раціональнішої організації політології.

Подібний висновок, безумовно, є серйозним звинуваченням, а питання, що ним позначаються, – надто важливими, аби бути відданими на відкуп лише одній перспективі. Тому в наступних своїх публікаціях я планую виправити неминучу однобічність ігрової інтерпретації політичної науки, спробувавши встановити точки зіткнення з двома іншими підходами, що альтернативним чином тлумачать деякі найважливіші параметри функціонування політології як соціального інституту: невід'ємній частині великої науки, описаної Д. Прайсом, і варіанта нормальної науки, як її розумів Т. Кун.

Примітки:

* Деяке уявлення щодо останніх можна скласти, якщо звернутись по огляд стану європейської політичної науки, зроблений Х.-Д. Клінґеманном [7].

** Умовність застосування цього терміну пов'язана із тим, що «слово «учений» (scientist) було вигадано лише у 1830-ті рр. До цього вчених називали «фізіологами», «натурфілософами». Цей останній титул передбачав, що вони представляють та захищають певний світогляд. Слово «наука» (science) набуває сучасного сенсу разом із заснуванням Британської асоціації сприяння розвитку науки у 1831 р. До того термін означав будь-який організований масив знання... Те, що можна назвати виникненням науки як діяльності, відбулося наприкінці ХІХ ст. І так само було із виникненням науки як професії» (цит. за [12, с. 201]).

*** «Рідко коли мені доводилося бачити, щоб хто-небудь з молодих людей хоч раз відчував справжнє інтелектуальне збентеження. Я жодного разу не помічав у них живої зацікавленості в якій-небудь серйозній проблемі, того зацікавлення, яке може спрямувати твій розум куди завгодно і за будь-яку ціну, якщо треба, навіть за рахунок перебудови самого розуму, аби тільки здійснити *відкриття*. Молоді учені швидше методичні, ніж спрямовані вперед, швидше усидливі, ніж іскрометні, і більш того – вони догматики у всіх історичних і теологічних значеннях цього слова» [11, с. 124].

Література:

1. Бреслауэр Дж. В защиту советологии / Дж. Бреслауэр // Современная сравнительная политология: хрестоматия. – М.: МОНФ, 1997. – С. 247 – 294.
2. Вебер М. Наука как призвание и профессия // Вебер М. Избранные произведения / М. Вебер: пер. с нем. – М.: Прогресс, 1990. – С. 707 – 735.
3. Гейзінга Й. Homo ludens / Й. Гейзінга: пер. з англ. – К.: Основи, 1994. – 250 с.
4. Грин Д. П. Объяснения политики с позиций теории рационального выбора: почему так мало удалось узнать? / Д. П. Грин., И. Шапиро // Современная сравнительная политология: хрестоматия. – М.: МОНФ, 1997. – С. 295 – 323.
5. Гудин Р. И. Политическая наука как дисциплина / Р. И. Гудин, Х.-Д. Клингеманн // Политическая наука: новые направления. – М.: Вече, 1999. – С. 29 – 69.
6. Истон Д. Политическая наука в Соединенных Штатах: прошлое и настоящее / Д. Истон // Современная сравнительная политология: хрестоматия. – М.: МОНФ, 1997. – С. 9 – 31.
7. Клингеманн Х. -Д. Сравнительный анализ развития политической науки в Западной Европе на 2005 г. / Х.-Д. Клингеманн // Политическая наука в Западной Европе. – М.: Аспект пресс, 2009. – С. 15 – 47.
8. Козер Л. Нетипичная судьба социолога / Л. Козер – М.: Идея-Пресс, Дом интеллектуальной книги, 2000. – С. 7 – 24.
9. Кун Т. Структура научных революций / Т. Кун – М.: АСТ, 2001. – С. 9 – 268.
10. Миллер С. Психология игры / С. Миллер. – СПб.: Университетская книга, 1999. – 320 с.
11. Миллс Ч. Р. Социологическое воображение / Ч. Р. Миллс: пер. с англ. – М.: Nota Bene, 2001. – 264 с.
12. Рабинович В. Л. Ученый человек в средневековой культуре / В. Л. Рабинович // Наука и культура: Сб. научн. тр. – М.: Наука, 1984. – С. 199 – 234.

13. Цебеліс Дж. В захисту теорії раціонального вибору / Дж. Цебеліс // Современная сравнительная политология: хрестоматія. – М.: МОНФ, 1997. – С. 52 – 83.
14. Чилкот Р. Х. Теорії сравнительної політології. В пошуках парадигми / Р. Х. Чилкот: пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, Весь Мир, 2001. – 560 с.
15. Хапаєва Д. Герцоги республіки в епоху переворотів: Гуманитарні науки і революція понять / Д. Хапаєва. – М.: Нове літературне об'єднання, 2005. – 264 с.
16. Hyneman Ch. S. The Study of Politics. The Present State of American Political Science / Ch. S. Hyneman. – University of Illinois, 1959. – 232 p.
17. Kariel H. S. Saving Appearances. The Reestablishment of Political Science / H. S. Kariel. – Massachusetts: Duxbury Press, 1972. – 154 p.
18. Ladd Jr. E. C. The Divided Academy: Professors and Politics / E. C. Ladd, Jr., S. M. Lipset. – McGraw-Hill Company, 1975. – 401 p.
19. Sigelman L. The Coevolution of American Political Science and the American Political Science Review / L. Sigelman // American Political Science Review. – 2006. – Vol. 100, № 4 (November). – P. 463 – 478.
20. Sommit A. American Political Science. A Profile of a Discipline / A. Sommitt, J. Tanenhaus. – NY: Prentice Hall, 1964. – 173 p.

Богданов В. С., Харченко О. В., ОНЮА

ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ СТАТУСНИХ ІЄРАРХІЙ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПРОЯВУ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

В статті розкривається сутність інституційного механізму селекції, розподілення і формування статусних ієрархій, обозначена специфіка цього механізму в умовах українських реалій і шляхи подолання феномена деінституціалізації.

The article deals with the main points of institutional mechanism of selection, allocation and forming status hierarchies, and also emphasizes the specific character of this mechanism in terms of Ukrainian reality as well as the ways of overcoming the phenomenon of deinstitutionalization.

Демократизація сучасного українського суспільства – це не тільки видозміна політичного режиму та стилю управління, а передусім, зміна методів та форм соціальних відносин, в тому числі, і міжособистісних, тобто між реальними, емпіричними людьми, що постають суб'єктами соціального статусу. Ця ви-